

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének állásfoglalása a Magyar Jelnyelvről (MJNY)

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége álláspontja szerint a magyar jelnyelvhasználó siket és nagyothalló közösség olyan fogyatékossgal élő személyekből áll, akik a magyar jelnyelvet használják, ebből kifolyólag nyelvi kisebbségnek számítanak. Sajátos helyzetük egyrészt hallási fogyatékossgukból fakad, másrészt abból, hogy „a világot elsődlegesen vizuálisan érzékelik, akiket közös kultúra, hasonló tapasztalatok, viselkedési szokások jellemeznek, és legfőképpen közös nyelvet, a jelnyelvet használják, amely e közösség számára elsődleges kommunikációs és megismerő szerepe mellett – más nyelvi közösségekhez hasonlóan – önazonosságának szimbóluma is.”¹

Önálló nyelvük és kultúrájuk alapján az etnikai alapon szerveződő nyelvi közösségekhez hasonlóan a siketek is nyelvi kisebbséget alkotnak. A siketek és nagyothallók ugyanakkor a halló társadalom egészében – hallásállapotukból eredően – fogyatékossgal élő személyeknek is minősülnek.

Nyelvészeti kutatások már régen bizonyították, hogy a magyar jelnyelv (MJNY) természetesen úton fejlődött, önálló, természetes nyelv, a magyar nyelvhez hasonlóan önálló, saját nyelvtannal rendelkezik; a hangzó nyelvekhez hasonlóan betölti a kommunikatív, a megismerő funkciókat, továbbá a siket közösség identitásának legfőbb szimbóluma.

A jelnyelvhasználó közösség identitásának alappillére a magyar jelnyelv és a siket kultúra. Ebben a formájában a siket kultúra Magyarország kultúrájának szerves részét képezi, és ezért védeni, valamint országos és regionális szinten elő kell segíteni fennmaradását, továbbadását.

A jelnyelvhasználó közösség identitásának másik forrása a fogyatékossguk és az abból eredő hátrányok csökkentése. Ezek lehetnek a jelnyelvvvel kapcsolatos eszközök, illetve fogyatékossgal kapcsolatos eszközök egyaránt. Minden jelnyelvhasználónak garantálni kell a jogot ahhoz, hogy a saját elsődleges nyelvét, a magyar jelnyelvet korlátozás és diszkrimináció nélkül használhassa. A kommunikáció és az anyanyelv- (elsődleges nyelv-) használat alapvető emberi jog. Ugyanakkor tiszteletben tartja azokat a siket és nagyothalló emberek akaratát, akik nem a magyar jelnyelvet használják elsődlegesen, és kiáll az ő számukra nyújtandó szolgáltatások biztosítása mellett.

¹ Bartha 2004:319

A jelnyelvhasználók számára egyenlő esélyű hozzáférést kell biztosítani a közülethez, az oktatáshoz és a munkavállaláshoz. A teljes részvételt törvényben kell elősegíteni és védeni. A jelnyelvi tolmácsok (személyesen vagy modern, testre szabott informatikai megoldásokkal) jelentik a jelnyelvhasználók számára a kommunikációs akadálymentesítés egyik formáját a teljes körű hozzáférés során.

Mivel a jelnyelvhasználó gyerekek túlnyomó többsége nem jelnyelvhasználó siket vagy nagyothalló családba születik, fontos, hogy a jelnyelvi kompetenciák természetes kifejlődése érdekében mind a gyermek, mind pedig a családtagjaik részesüljenek magyar jelnyelvi oktatásban a lehető legkorábban, ezzel biztosítva a siket vagy nagyothalló gyermekek teljes körű részvételét a családi életben. A SINOSZ célja, hogy ennek érdekében a halló családokat segítő siket mentorok működjenek közre, akinek feladata a szülők megfelelő információkkal való ellátása, akik ennek alapján a siket gyermeküket jobban megismerhetik. Feladata továbbá a siket gyermekek számára már nagyon korai szakaszban jelnyelvi impulzusok átadása, akikben így a magyar jelnyelv – a siket családokban született társaikhoz hasonlóan – korai szakaszban ki tud épülni.

A siket és nagyothalló jelnyelvhasználók versenyképes munkavállalóvá válásához olyan oktatásban kell részesülniük, amely kiemelten kezeli a tudás minél teljesebb körű átadását, ez pedig csak a magyar jelnyelv használata mellett lehetséges.

Ugyanakkor a magyar nyelv oktatása is kiemelt fontosságú, így a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége meggyőződése: az út a minél teljesebb magyar nyelvi kompetenciák kiépüléséhez is a jelnyelven keresztül vezet, ezért hitet teszünk a bilingvális, kétnyelvű oktatás mellett, amely biztosítja a jelnyelvhasználó siketek és nagyothallók számára a magas szintű kétnyelvűség kialakításának lehetőségét. Tiszteletben tartjuk a szülők jogát annak eldöntésére, milyen formában tanuljon jelnyelvhasználó siket vagy nagyothalló gyermekük, de a lehető leghatározottabban leszögezzük: bármilyen megoldást is válasszanak a szülők, a gyermek jogát – összhangban a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény előírásaival – a magyar jelnyelv tanulásához semmilyen formában nem tagadhatják meg, ennek megvalósításához a magyar államnak is tevőlegesen hozzá kell járulnia. Amennyiben az oktatásban részt vevő jelnyelvhasználó integrált körülmények között tanul, ott is biztosítani kell részére a jelnyelv oktatását és igény alapján az elhangzott tananyaghoz való akadálymentes hozzáférést az oktatási tolmácsolás területére szakosodott, magasan képzett jelnyelvi tolmácsok útján. Ugyancsak biztosítani kell azoknak a tanároknak a jelnyelvi képzését, akik munkájuk során jelnyelven kívánják oktatni a szaktárgyakat. Ugyanúgy a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés során minden esetben biztosítani kell a magyar jelnyelv használatának lehetőségét.

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége üdvözli a magyar jogalkotásban 2009 óta végbement gyökeres változást, a 2009. november 9-én elfogadott, a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról szóló 2009. évi CXXV. törvény rendelkezéseit és az annak végrehajtását szolgáló különböző rendeleteket.

Ugyanakkor sajnálattal állapítja meg, hogy bizonyos területeken, főleg a jelnyelvhasználó siket és nagyothalló gyermekek oktatása és a jelnyelvi tolmácsok akkreditációja területén még sok erőfeszítésre van szükség ahhoz, hogy a jogalkotói szándék maradéktalanul érvényesüljön. A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége ezért a jövőben ezekre a területekre kíván koncentrálni.